

МОНГОЛ УЛС ДАХЬ “МӨНГӨ УГААХ” ГЭМТ ХЭРГИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ

Н.Бадраа
ДХИС-ийн Цагдаагийн сургуулийн
ЭПЭЗТ-ийн ахлах багш,
цагдаагийн дэд хурандаа

Товчлол. Энэхүү өгүүлэлд мөнгө угаах гэмт хэргийн тухай ойлголт, эрх зүйн зохицуулалт, нийгмийн аюулын шинж чанар, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөө, шүүхээр шийдвэрлэгдсэн хэргийн тоо баримт, тулгамдаж буй асуудал, цаашид анхаарах асуудлын талаар тусгасан болно.

Түлхүүр үг. Мөнгө угаах, бохир мөнгө, гэмт хэрэг, эдийн засаг, хууль эрх зүйн байдал, нөхцөл байдал, гэмт хэргийг мөрдөн шалгах ажиллагаа, шийдвэрлэх арга зам,

Үндсэн хэсэг. Эрүүгийн хуульд заасан гэмт хэргүүдийн ихэнх хувь нь гэмт хэрэг үйлдэж буй этгээд болон бусад гуравдагч этгээдэд ашиг олох зорилготой гэмт үйлдэл байдаг. Тиймээс ийнхүү гэмт хэрэг үйлдэж олсон мөнгө, эд хөрөнгө, орлогоо нуун далдлах, хэлбэрийг нь өөрчлөх, тараан байршуулах, хууль ёсны мэт болгож хувиргах нь зайлшгүй юм.

Гэмт этгээдүүд гэмт хэрэг үйлдэж олсон мөнгө, эд хөрөнгө, орлогыг хууль ёсны мэт болгосон, олж авсан, хадгалсан, захиран зарцуулсан, хэлбэр, шинж байдал, байршлыг өөрчилсөн, нуун далдалсан үйлдлийг Эрүүгийн хуульд¹ “Мөнгө угаах” гэмт хэрэг хэмээн хуульчилсан байдаг. Мөнгө угаах гэмт хэрэг нь нарийн төвөгтэй арга хэлбэрээр, зохион байгуулалттайгаар, тусгай мэргэжилтнүүдийн тусламжтайгаар үйлдэгддэг тул түүнийг олж илрүүлэх, тогтооход хүндрэлтэй, цагдаа, мөрдөгч, прокурор, шүүгчээс нарийн мэдлэг, ур чадварыг шаардаж байдаг.

Нийгмийн хөгжилтэй зэрэгцэн мөнгө угаах гэмт хэрэг үйлдэж буй этгээдүүд бүлэг зохион байгуулалтад орж үйлдлийн арга хэлбэр нь улам боловсронгуй болж техник, технологийн дэвшлийг ашиглах, гэмт хэргийн улмаас олсон орлогыг улс орон дамжуулж шилжүүлэх хандлага сүүлийн үед ихээр ажиглагдаж байна. Ийнхүү дэлхийн олон улс орны хүн амыг айдаст автуулж, сэтгэл санаа, эд хөрөнгийн асар их хохирол учруулж, хувийн бизнесийн салбар, улс орны эдийн засгийн аюулгүй байдалд заналхийж байдаг олон төрлийн гэмт хэргийн нэг нь” Мөнгө угаах”² гэмт хэрэг юм.

Цаашид мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэхэд дараах чиглэлүүдэд анхаарах шаардлагатай байна. Үүнд:

- Хууль бус мөнгийг цахим орчныг ашиглан угаах
- Хар тамхи мансууруулах бодистой холбоотой хэргийн гаралт ихсэх болсонтой холбоотойгоор энэ төрлийн гэмт хэргийн улмаас олсон орлогыг угаах эрсдэл бий болсон
- Койн, крипто валютыг худалдан авах, улс орон дамжуулан хууль бус мөнгөний эх үүсвэрийг далдлах.

¹ Төрийн мэдээлэл. 2016. №7. Монгол Улсын Эрүүгийн хууль

² Мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэх асуудал ОУЭШ хурлын эмхэтгэл. Уб. 2018. 25 дахь тал

- Хөрөнгийн зах зээл идэвхтэй өргөжин тэлж байгаатай холбоотойгоор гэмт хэрэгтнүүд энэ салбарт хөрөнгө оруулах, иргэдийг хохироох эрсдэл үүсч болзошгүй байна.

Гэмт хэргийн улмаас бий болсон мөнгө, эд хөрөнгө, орлогыг хууль ёсны болгох гэмт хэрэг нь улс орны эдийн засагт ихээхэн сөргөөр нөлөөлж, банк санхүү, бизнесийн зэрэг нийгмийн чухал салбаруудад хүрээгээ тэлсээр, шинж чанар өөрчлөгдөж, улс дамнасан, нарийн зохион байгуулалттай хэлбэрт шилжээд байна.

Хууль бус мөнгө дотоодынх бол энэ нь хээл хахууль, авилгыг дэмжиж, шударга өрсөлдөөнийг үгүй хийх, шударга бизнес эрхлэгчдийг зах зээлээс шахаж монопол байдал бий болгох зэрэг сөрөг нөхцөл байдлуудыг үүсгэдэг.

Монгол улсад “мөнгө угаах” гэмт хэргээр зүйлчлэгдэн шалгагдаж шүүхээр шийдвэрлэгдсэн хэргүүдийн нөхцөл байдал.

Хүснэгт №1

№	Он	Шийдвэрлэсэн хэрэг	Мөнгө угаах гэмт хэрэгт холбогдсон хүн	Хорих	Хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнссэн	Ялаас чөлөөлсөн	Цагаатгасан	Хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон
1	2017	3	5	3				2
2	2018	25	31	14	14		1	2
3	2019	37	49	17	25	1	1	5
4	2020	53	68	16	45		1	6
Нийт		118	153	50	84	1	3	15

Шүүхээр шийдвэрлэсэн мөнгө угаах гэмт хэргийн өсөлт, бууралтыг графикаар харуулбал:

График №1

Шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн мөнгө угаах гэмт хэрэг нь сүүлийн 4 жилд тогтмол өссөн үзүүлэлттэй буюу 2018 онд 22 хэргээр буюу 8.3 дахин, 2019 онд 12 хэргээр буюу 48.0 хувиар тус тус өсжээ.

2020 оны 08 дугаар сарын 17-ны өдрийн байдлаар шийдвэрлэсэн 53 хэргийг 2019 оны мөн үе /20 хэрэг/-тэй харьцуулахад 33 хэргээр буюу 2.7 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна.

Анхан шатны шүүхээс хянан шийдвэрлэсэн мөнгө угаах гэмт хэргийг суурь гэмт хэргээр нь ангилсан судалгаа.³

Хүснэгт №2

№	Суурь гэмт хэргийн төрөл	2017 он		2018 он		2019 он		2020 он	
		тоо	Хувь	тоо	хувь	тоо	хувь	тоо	Хувь
1	Хулгайлах болон мал хулгайлах	2	66.7	20	80.0	23	62.2	34	64.2
2	Залилах	1	33.3	-	-	3	8.1	2	3.8
3	Дээрэмдэх			3	12.0	7	18.9	4	7.5
4	Эрх мэдэл, албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах			-	-	-	-	2	3.8
5	Хахууль авах							1	1.9
6	Үндэслэлгүй хөрөнгөжих							1	1.9
7	Хөрөнгө завших			1	4.0	-	-	3	5.7
8	Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэрэг			-	-	-	-	2	3.8
10	Мөнгө угаах дангаараа			-	-	-	-	2	3.7
11	Бусад			1	4.0	4	10.8	2	3.7
Нийт		3	100%	25	100%	37	100%	53	100%

Прокурорын байгууллагаас авсан мэдээгээр хулгайлах гэмт хэргийн дараагаар мөнгө угаах гэмт хэргээр давхар зүйлчлэгдсэн хэргийн тоогоор залилангийн гэмт хэрэг хоёрдугаарт орж байгаа бөгөөд 2017-2021 онуудад нийт 97 залилах хэргийг мөнгө угаах зүйл ангиар давхар зүйлчлэн мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан байв.

Мөнгө угаах гэмт хэргийн мөрдөн шалгах ажиллагааны өнөөгийн байдал

Мөнгө угаах нь санхүүгийн системийн тогтвортой байдлыг эвдээд зогсохгүй эдийн засгийн хямралд хүргэдэг асар их хор хөнөөлтэй, нийгэмд аюултай гэм буруутай үйлдэл юм.

“Мөнгө угаах” гэмт хэрэг нь бусад гэмт хэргүүдтэй харьцуулахад илүү нарийн зохион байгуулалттай, бүр цаашлаад тусгай мэргэжилтнүүдийн тусламж, оролцоотойгоор үйлдэгддэг тул цаг хугацаа өнгөрч, нийгмийн харилцаа, техник технологи хурдацтай хөгжиж буй энэ үед илүү нарийн, илрүүлэхэд төвөгтэй болсоор байгаа билээ. Тиймээс

³ ШЕЗ-ийн Шүүхийн судалгаа мэдээлэл сургалтын хүрээлэнгийн судалгааны тайлан. УБ.2021

мөнгө угаах гэмт хэргийг илрүүлэхэд мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж буй этгээдээс мэдлэг ур чадвар шаардах нь дамжиггүй юм.

Практикт хулгайн гэмт хэрэг үйлдэж олсон хөрөнгө, мөнгө, орлого гэдгийг мэдсээр байж авсан, эзэмшсэн, ашигласан этгээдийг / гурван зуун мянган төгрөгнөөс дээш хохиролтой хулгайлах гэмт хэрэгт / Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн тусгай ангийн 18.6 дугаар зүйл /Мөнгө угаах/ гэмт хэргээр эрүүгийн хариуцлагад татаж байгаа нь нэгдүгээрт энэ төрлийн гэмт хэргийн тоо зохиомлоор өсч байгаа нь энэ төрлийн гэмт хэргийг шалгаж шийдвэрлэхэд тулгамдаж буй асуудлуудын нэг болоод байна.

Нөгөө талдаа зарим судлаачид үүнийг нийт шалгасан хэргийн дотор “Мөнгө угаах” зүйл ангиар шалгасан хэргийн тоо их байгаа нь Монгол улс ФАТФ-ын саарал жагсаалтаас гарахад нөлөөлсөн гэж дүгнэсэн байдаг.

Монгол банкны Санхүүгийн мэдээллийн алба хорин сая төгрөг /20,000,000 /-нөөс дээш мөнгөн дүнтэй сэжиг бүхий гүйлгээний талаарх мэдээллийг хууль хяналтын байгууллагад мэдээлэх, улмаар хяналт шалгалт хийгдэж байна.⁴

Практикт хулгайн эд зүйлийг анх удаа худалдан авсан, эзэмшсэн, борлуулсан этгээдийн үйлдлийг “мөнгө угаах” гэмт хэргээр зүйлчлэн шалгаж байгаа нь харьцангуй зөрчилдөөнтэй асуудал болж хувираад байна.

Иймээс Эрүүгийн хуулийн 18.6 дугаар зүйлд⁵ гэмт хэргийн замаар олсон хөрөнгө мөнгө орлого гэдгийг мэдсээр байж авсан, эзэмшсэн, ашигласан, түүний хууль бус эх үүсвэрийг нь нуун далдлах, гэмт хэрэг үйлдэхэд оролцсон аливаа этгээдэд хуулийн хариуцлагаас зайлсхийхэд туслах зорилгоор өөрчилсөн, шилжүүлсэн, түүний бодит шинж чанар, эх үүсвэр, байршил, захиран зарцуулах арга, эзэмшигч, эд хөрөнгийн эрхийг нуун далдалсан бол зургаан сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр заасан хуулийн зүйл заалтад өөрчлөлт оруулах замаар гэмт хэргийн замаар олсон хөрөнгө, мөнгө, орлогын хэмжээг тодорхойлж хэдий хэмжээний хохирол учирсан бол мөнгө угаах гэмт хэргээр эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэж болохыг ялгаж зааглаж өгөх зайлшгүй шаардлага үүсч байна.

Манай улсын хувьд гадаадаас үүсэлтэй мөнгө угаах гэмт хэргийн аюул, заналын эрсдэл дунд хэмээн үнэлэгдсэн бол дотоодоос гаралтай хууль бус мөнгөн хөрөнгийн аюул, заналыг өндөр хэмээн үнэлэгдсэн байдаг.

Сүүлийн жилүүдэд гэмт хэрэгтнүүд санхүү мөнгөний бодлого, тогтолцоо сул хөгжсөн буюу хөгжиж буй орнуудыг мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх үйл ажиллагааны транзит төв болгон ашиглаж байгаа нь Монгол улсын санхүүгийн салбарын энэ төрлийн гэмт хэрэгт өртөх эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна.

Мөнгө угаах гэмт хэрэг нь ихэвчлэн тодорхой хохирогчгүй, нууц далд аргаар үйлдэгддэг тул бусад гэмт хэргүүдийн адил хэрэг гарснаар бүртгэгдэх боломжгүй байдаг онцлогтой юм.

Улсын ерөнхий прокурорын газрын эрүүгийн хэргийн төв архивт байгаа шүүхээр шийдвэрлэгдсэн “мөнгө угаах” 22 гэмт хэргийг уншиж судалгаа хийж үзэхэд дангаар зүйлчлэгдэн шийдвэрлэгдсэн хэрэг байхгүй ихэвчлэн хулгайлах гэмт хэргийн улмаас олсон хөрөнгө мөнгө орлогыг мэдсээр байж авсан, борлуулсан, ашигласан этгээдүүдийн үйлдлийг “мөнгө угаах” зүйл ангиар зүйлчлэн ял шийтгэл оногдуулсан статистик харагдаж байгаа нь гэмт хэргийн нийгмийн аюулын шинж чанар, учруулсан хохиролын хэр хэмжээ зэрэгт тэр бүр тохирохгүй байгаа нь харагдаж байна.

⁴ <https://www.mongolbank.mn/documents/financialliteracy/publications/24.pdf> – Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхээс урьдчилан сэргийлэх нь – Монгол банк

⁵ Төрийн мэдээлэл. 2016. №7. Монгол Улсын Эрүүгийн хууль

Практикаас үзэхэд, энэ төрлийн гэмт хэргийг мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад гаргаж буй нийтлэг хэд хэдэн алдаа ажиглагдаж байна. Үүнд:

Нэгдүгээрт мөнгө угаах гэмт хэргийн мөрдөн шалгах ажиллагааг явуулахдаа мэдээллийг дутуу үнэлж, хэрэг бүртгэлтийн хэрэг яаравчлан нээх, үндсэн (анхдагч) гэмт хэргийг буруу зүйлчлэх, мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж буй этгээдийн бизнес, эдийн засаг зэрэг нарийн мэдлэг, мэдээллийн дутмаг байдал зэрэг тохиолдлууд багтаж байна.

Учир нь, энэ төрлийн гэмт хэргийн хувьд, гэмт хэргийн бүрэлдэхүүнтэй эсэхийг бус, харин хууль ёсны болгох (мөнгө угаах) үйл явц бодитой өрнөсөн, хэргийн нөхцөл байдлыг тогтоох хангалттай үндэслэл байна гэж үзсэн тохиолдолд, хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээх ёстой. Эс бөгөөс, гэмт хэргийн талаарх мэдээллийг шалгах ажиллагаа сунжирч, улмаар мөрдөн шалгах ажиллагаанд хүндрэл үүснэ.

Гэмт хэргийн бодит байдлын талаарх мэдээлэл хангалттай цуглаагүй байхад, хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээснээр, гэмт хэргийн оролцогч талд, хэргийн бодит байдлын талаар ашигтай мэдээлэл олж авах боломжийг олгох аюултай. Ингэснээр, тэдний зүгээс, мөрдөн шалгах ажиллагаанд саад учруулах, төөрөгдүүлэх, гэмт хэргийн ул мөр, нотлох баримтыг устгах, нуун дарагдуулах, зарим гэрээ, хэлцэл, мөнгөн гуйвуулгыг зогсоох, итгэлгүй гэж үзсэн хамтрагчтай харилцаагаа таслах зэргээр гэмт хэргээ нуун далдлах, гэмт хэрэг үйлдэх аргаа өөрчлөх, илүү нууц боловсронгуй болгох зэрэг хүндрэлтэй нөхцөл бүрдэж болно.

Хоёрдугаарт хэрэгт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж буй мөрдөгч хэтэрхий нэг талыг барьсан шийдвэр гаргах хандлага ажиглагддаг.

Үүний гол шалтгаан нь, ялангуяа, энэ төрлийн гэмт хэргийг мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад мөрдөгчөөс, иргэний эрх зүй, нягтлан бодох бүртгэл, банк, санхүүгийн салбарын мэдлэгтэй уялдаад, олон шат дамжлага, нарийн ажиллагаа шаардсан үйл явцыг хэрэгжүүлэх асуудалтай тулгардаг.

Мөнгө угаах үйл ажиллагаанд санхүүгийн салбарын нарийн мэргэшсэн мэргэжилтнүүдээс гадна хувь хүн, хуулийн этгээд, санхүүгийн бус бизнес мэргэжлийн үйлчилгээ үзүүлэгч (Үнэт металл, үнэт чулууны, эсхүл тэдгээрээр хийсэн эдлэлийн арилжаа эрхлэгч, Үл хөдлөх эд хөрөнгө зуучлалын байгууллага, хуульч, нотариатч, нягтлан бодох бүртгэлийн болон санхүүгийн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэгч) нар нь халхавч компани болон зуучлагч ашиглаж үйл ажиллагаа явуулах, гүйлгээ хийх нь түгээмэл байдаг.

Тиймээс энэ төрлийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх, хууль бус хөрөнгө, орлогыг илрүүлэхэд олон салбарыг хамарсан өргөн хүрээний мэдлэг шаардлагатай болдог тул мөрдөгчдийг мэргэшүүлэх шаардлагатай байна.

Тухайлбал, мөнгө болон хөрөнгийг хууль ёсны болгоход (мөнгө угаахад) чиглэсэн санхүүгийн гэрээ, хэлцэл болон гэмт хэргийн улмаас олсон эд баялагт үнэлгээ өгөхөд гэрээний эрх зүй, санхүүгийн гэрээ, хэлцлийн ойлголт, санхүүгийн тусгай мэдлэг эзэмшсэн байх шаардлага тавигдаж байна.

Гуравдугаарт Мөнгө угаах гэмт хэргийг мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад түгээмэл тохиолддог бэрхшээлтэй зүйлийн нэг бол бусад төрлийн шинжилгээ хийлгэж, шинжээч томилохоос татгалзахтай холбоотой асуудал юм.

Тухайлбал, хууль бус аргаар олсон орлогыг хууль ёсны болгох (мөнгө угаах) гэмт хэргийг шалгах явцад, бизнесийн төлөвлөгөөний бодит хэрэгжилт, санхүүгийн байгууллага болон аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны бодит ашиг, тэдгээрийн зохиомлоор үүсгэн байгуулагдаж, оршин тогтнож буй шинж зэргийг тодорхойлох зайлшгүй шаардлагатай. Эдгээрийг шийдвэрлэхэд шүүхийн шинжилгээ чухал үүрэгтэй байдаг.

Дөрөвдүгээрт шүүхийн шинжилгээний төрөл, зүйлийг буруу сонгох, шинжээчид тавих асуултыг оновчгүй томъёолох, түүний мэдлэгийн хүрээнээс хэтэрсэн асуулт тавих зэргээс үүдэн, асуултанд хангалттай, үндэслэлтэй хариулт авч чадахгүйгээс гадна, цаашлаад хэргийн шийдвэрлэлт удааширч, хугацаа алдах зэрэг сөрөг үр дагавартай байна.

Тавдугаарт Энэ төрлийн гэмт хэргийг шалгахдаа эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татахаас өмнө буюу хэрэг бүртгэлтийн шатанд хэрхэн шалгах, мэдээллийг үнэлэх, ашиглах асуудал дээр ихээхэн анхаарал хандуулах ёстой.

Зургаадугаарт Эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татах тогтоол үйлдэхээс өмнө хийгдэх хэрэг бүртгэлтийн ажиллагааны явцад яаран эрүүгийн хэрэг үүсгэж шалгаснаас хэргийн холбогдогч гэмт хэргийн ул мөрийг баллах, төөрөгдүүлэх, нотлох баримтыг устгах, үгсэн тохирох нөхцөл боломж бүрдэх байдлаар илэрч байна.

Долоодугаарт: Гадаадын аль нэг улсаас Монгол улсын иргэн аж ахуйн нэгж байгууллагын дансанд тодорхой хэмжээний мөнгө байршаад буцаад маш богино хугацаанд буцаад гарах энэ үйл явц нь өөрөө хууль хяналтын байгууллагуудын уялдаа холбоо, мэдээлэл солилцох, хамтын ажиллагааг сайжруулах, хурдтай ажиллахыг сануулж байна.

Дүгнэлт. Судалгааны ажлын үр дүнг үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийж байна. Тухайлбал:

1. Мөнгө угаах гэмт хэргийн мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад, нотлох баримтыг хангалттай бүрдүүлэхийн тулд юуны өмнө, эдийн засгийн шинжилгээ, шинжээч буюу тусгай шинжээч томилоход анхаарах, мөрдөгчдөд энэ төрлийн шинжилгээний онол, арга зүйн ач холбогдлыг сайтар таньж мэдэх, тус салбарын эрдэмтэн, судлаач, багшлах бүрэлдэхүүний үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлэх шаардлагатай

2. Мөнгө угаах гэмт хэргийн мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад, нотлох баримтыг хангалттай бүрдүүлэхийн тулд юуны өмнө, эдийн засгийн шинжилгээ, шинжээч буюу тусгай шинжээч түлхүү томилоход анхаарч, улмаар мөрдөгчид, энэ төрлийн шинжилгээний онол, арга зүйн ач холбогдлыг сайтар таниулж, ойлгуулах чиглэлд тус салбарын эрдэмтэн, судлаач, багшлах бүрэлдэхүүний үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлэх шаардлагатай

3. Эрх зүйн зохицуулалтыг илүү боловсронгуй болгох талаар холбогдох байгууллагад санал дүгнэлт хүргүүлэх шаардлагатай гэж дүгнэж байна.

Санал. Дээрхи дүгнэлтийг үндэслэн дараах саналыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

1. Эрүүгийн хуулийн тусгай ангийн 18.6 дугаар зүйлд нэмэлт өөрчлөлт оруулж хохиролын хэмжээг авч үзэн шинэчлэн тогтоох;

2. Мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэхэд хамтран ажиллах байгууллагуудын хамтын ажиллагаа, оролцоог сайжруулах;

3. Мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэх, санхүүгийн мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах нэгдсэн бүтэцийг бий болгох;

4. Иргэд олон нийтийг энэ гэмт хэргийн талаарх мэдээллээр хангах ажлыг олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан зохион байгуулах;

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

Нэг. Ном, сурах бичиг, гарын авлага

1. Улсын ерөнхий прокурорын газар “Мөнгө угаах гэмт хэргийн аюул, заналын үнэлгээ”, УБ, 2019 он
2. Г.Батзаяа- “Мөнгө угаалт”, УБ, 2009 он
3. Монгол улсын эрүүгийн хуулийн тайлбар
4. “Мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэх асуудал” олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл УБ 2018 он

Хоёр. Хууль тогтоомж

1. Монгол Улсын Эрүүгийн хууль, 2002 он
2. Монгол Улсын Эрүүгийн хууль / Шинэчилсэн найруулга/, 2015 он
3. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль, 2006 он,
4. Монгол улсын эрүүгийн хууль, 2017 он
5. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль / Шинэчилсэн найруулга/, 2013 он

Гурав. Бусад эх сурвалж

1. “Мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэх асуудал” Олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлын илтгэлийн эмхэтгэл , 2018 он
2. www.legalinfo.mn
3. <https://www.mongolbank.mn/>